

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Zbigniew Kapiński (przewodniczący)

SSN Igor Zgoliński

SSN Paweł Kołodziejski (sprawozdawca)

w sprawie **D.S.**

oskarżonego z art. 207 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 10 stycznia 2024 r.,

skarg prokuratora Prokuratury Okręgowej Warszawa-Praga w Warszawie oraz pełnomocnika oskarżycielek posiłkowych oraz kuratora małoletniej oskarżycielki posiłkowej

na wyrok sądu odwoławczego – Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 20 czerwca 2023 r., sygn. akt VI Ka 1317/21,

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 30 kwietnia 2021 r., sygn. akt VIII K 946/16

i przekazującego sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania,

1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

2. zarządza zwrot oskarżycielkom posiłkowym A. M. i X.Y. opłat od skargi w wysokości po 450 (czterysta pięćdziesiąt) złotych każdej.

UZASADNIENIE

D.S. został oskarżony o to, że:

1. w okresie od 1 lipca 2003 r. do lipca 2015 r. w W. przy ulicy [...] znęcał się psychicznie i fizycznie nad żoną A.M. w ten sposób, że będąc najczęściej pod wpływem alkoholu wszczynał awantury domowe, wyzywał słowami wulgarnymi i powszechnie uważanymi za obelżywe, rzucał przedmiotami, bił pokrzywdzoną po całym ciele, wykręcał jej ręce, pluł w twarz, dusił, szarpał, kierował groźby pozbawienia życia i uszkodzenia ciała, przy czym groźby te wzbudziły w pokrzywdzonej uzasadnioną obawę ich spełnienia, a ponadto w dniu 26 maja 2013 r. dokonał naruszenia czynności narządu ciała A.M. poprzez duszenie i dwukrotne uderzenie łyżką do butów w lewe udo, czym spowodował u niej obrażenia ciała w postaci wybroczyn krwawych na szyi oraz zasinienia na lewym udzie, czym spowodował naruszenie narządów ciała na okres poniżej 7 dni, a następnie w dniu 12 lipca 2014 r. dokonał kolejnego naruszenia czynności narządu ciała wyżej wymienionej pokrzywdzonej poprzez duszenie oraz uderzanie pięściami po kończynach górnych i dolnych, powodując u pokrzywdzonej obrażenia ciała w postaci otarcia naskórka na szyi po lewej stronie, dwóch siniaków na prawym ramieniu, zasinienia na lewym przedramieniu, zasinienia na obu podudziach, czym spowodował naruszenie czynności narządu ciała na okres poniżej 7 dni, tj. o czyn z art. 207 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.;
2. w okresie od 2014 r. do dnia 18 grudnia 2015 r. w W. przy ulicy [...] oraz na terenie miejscowości J. znęcał się psychicznie i fizycznie nad małoletnią X.Y. w ten sposób, że wyzywał ją słowami powszechnie uważanymi za obelżywe, wykręcał ręce, uderzał w twarz otwartą dłońią, a ponadto w dniu 15 grudnia 2015 r. dokonał naruszenia nietykalności cielesnej wyżej wymienionej poprzez jej szarpanie i wykręcanie rąk, powodując u małoletniej pokrzywdzonej zaczerwienienia skóry na obu przedramionach,

tj. o czyn z art. 207 § 1 k.k.;

3. w okresie od 2014 r. do dnia 18 grudnia 2015 r. w W. przy ulicy [...] oraz na terenie miejscowości J. znęcał się psychicznie i fizycznie nad małoletnią Y.Y.. w ten sposób, że wyzywał ją słowami powszechnie uważanymi za obelżywe, kopał małoletnią pokrzywdzoną, rzucał w nią przedmiotami, a ponadto w dniu 28 maja 2014 r. dokonał naruszenia czynności narządu ciała pokrzywdzonej w ten sposób, że uderzył ją tubą folii aluminiowej w prawe ramię, czym spowodował obrażenia w postaci zasinienia na skórze prawego ramienia oraz otarcie naskórka na prawym ramieniu, czym spowodował naruszenie czynności narządu ciała na okres poniżej siedmiu dni,

tj. o czyn z art. 207 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.;

4. w okresie od dnia 21 października 2015 r. do dnia 21 września 2016 r. w W. uporczywie nękał A.M. w ten sposób, że wielokrotnie nachodził pokrzywdzoną w miejscu zamieszkania, wszczynał awantury, wyzywał pokrzywdzoną słowami powszechnie uważanymi za obelżywe, szarpał, straszył wyrzuceniem z mieszkania, czym wzbudził u pokrzywdzonej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia oraz istotnie naruszył jej prywatność oraz kierował pod adresem pokrzywdzonej groźby karalne uszkodzenia ciała, pozbawienia życia oraz uszkodzenia mienia w postaci wywarzenia drzwi wejściowych do lokalu mieszkalnego przy ulicy [...] w W., przy czym groźby te wzbudziły u pokrzywdzonej uzasadnioną obawę ich spełnienia, a ponadto w dniu 23 maja 2016 r. dokonał naruszenia nietykalności cielesnej wyżej wymienionej poprzez szarpanie i wykręcanie rąk, powodując obrażenia w postaci drobnych zasinień na lewym przedramieniu oraz drobnych zasinień na grzbiecie prawej ręki,

tj. o czyn z art. 190a § 1 k.k. w zb. z art. 190 § 1 k.k. w zb. z art. 217 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2021 r., sygn. akt VIII K 946/16:

1. uznał oskarżonego D.S. za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w punkcie I aktu oskarżenia, wyczerpującego dyspozycję występkę z art. 207 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. oraz w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie przytoczonych powyżej przepisów skazał go, zaś na zasadzie art. 207 § 1 k.k.

- w zw. z art. 11 § 3 k.k. i w zw. z art. 37a k.k. (w brzmieniu obowiązującym do 23 czerwca 2020 r.) oraz w zw. z art. 4 § 1 k.k. a także w zw. z art. 34 § 1, § 1a pkt 1 i § 2 k.k. oraz w zw. z art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 1 roku i 5 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wysokości 32 godzin miesięcznie;
2. uznał oskarżonego D.S. za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w punkcie II aktu oskarżenia, wyczerpującego dyspozycję występkę z art. 207 § 1 k.k. i za to na podstawie tegoż przepisu skazał go, zaś na zasadzie 207 § 1 k.k. w zw. z art. 37a k.k. (w brzmieniu obowiązującym do 23 czerwca 2020 r.) oraz w zw. z art. 4 § 1 k.k. a także w zw. z art. 34 § 1, § 1a pkt 1 i § 2 k.k. oraz w zw. z art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 10 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wysokości 32 godzin miesięcznie;
 3. uznał oskarżonego D.S. za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w punkcie III aktu oskarżenia, wyczerpującego dyspozycję występkę z art. 207 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. oraz w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie przytoczonych powyżej przepisów skazał go, zaś na zasadzie 207 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i w zw. z art. 37a k.k. (w brzmieniu obowiązującym do 23 czerwca 2020 r.) oraz w zw. z art. 4 § 1 k.k. a także w zw. z art. 34 § 1, § 1a pkt 1 i § 2 k.k. oraz w zw. z art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 10 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wysokości 32 godzin miesięcznie;
 4. uznał oskarżonego D.S. za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w punkcie IV aktu oskarżenia, z tym, że wyeliminował z jego opisu okres wskazanych tam zachowań przestępczych od 30 grudnia 2015 r. do lutego 2016 r., wyczerpującego dyspozycję występkę z art. 190a § 1 k.k. w zb. z art. 190 § 1 k.k. i w zb. z art. 217 § 1 k.k. oraz w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie przytoczonych powyżej przepisów skazał go, zaś na zasadzie art. 190a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i w zw. z art. 37a k.k. (w brzmieniu obowiązującym do 23 czerwca 2020 r.) oraz w zw. z art. 4 § 1 k.k. a także w zw. z art. 34 § 1, § 1a pkt 1 i § 2 k.k. oraz w zw. z art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 11 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania

- nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wysokości 32 godzin miesięcznie;
5. na podstawie art. 85 § 1 k.k. (w brzmieniu obowiązującym do 23 czerwca 2020 r.) w zw. z art. 4 § 1 k.k. oraz art. 86 § 1 (w brzmieniu obowiązującym do 23 czerwca 2020 r.) i § 3 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. orzeczone wobec oskarżonego D.S. jednostkowe kary ograniczenia wolności połączył i jako karę łączną wymierzył mu karę 1 roku oraz 11 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 32 godzin w stosunku miesięcznym;
 6. na podstawie art. 72 § 1 pkt 7a k.k. w zw. z art. 34 § 3 k.k. do daty zakończenia wykonywania kary łącznej ograniczenia wolności wymierzonej w punkcie 5 zobowiązał oskarżonego D.S. do powstrzymywania się od zbliżania się do oskarżycielki posiłkowej A.M. na odległość mniejszą niż 150 metrów bez jej wyraźnie wypowiedzianej zgody za wyjątkiem ich spotkań na terenach instytucji publicznych dotyczących realizacji ich praw (na przykład na rozprawie rozwodowej);
 7. na zasadzie art. 46 § 1 k.k. orzekł od oskarżonego D.S. zadośćuczynienia za doznane krzywdy, które zostały wyrządzone przypisanymi mu w punktach od 1 do 4 przestępstwami, poprzez zapłatę na rzecz oskarżycielek posiłkowych: A.M. - kwoty 10.000 zł i X.Y. - kwoty 8.000 zł oraz na rzecz pokrzywdzonej Y.Y.. - kwoty 8.000 zł;
 8. przyznał od Skarbu Państwa na rzecz adwokata A.O. kwotę 5402,16 zł, w tym 23% VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej: oskarżycielce posiłkowej X.Y. i pokrzywdzonej Y.Y., jako ich kuratorce w tej sprawie z urzędu;
 9. na zasadzie art. 230 § 2 k.p.k. zwrócił dowody rzeczowe oskarżycielce posiłkowej A.M. i oskarżonemu D.S.;
 10. na podstawie art. 627 k.p.k. zasądził od oskarżonego D.S. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 16.537,85 zł tytułem kosztów sądowych, w tym 300 zł tytułem opłaty.

Powyższy wyrok zaskarżył zarówno obrońca oskarżonego – w całości, jak i pełnomocnik oskarżycielek posiłkowych A.M. i X.Y. – w zakresie orzeczenia o karze.

Obrońca oskarżonego podniósł zarzuty błędu w ustaleniach faktycznych oraz naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 7 k.p.k. i art. 7 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k., wnosząc w konsekwencji o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie D.S. od wszystkich zarzucanych mu czynów.

Z kolei pełnomocnik oskarżycielek posiłkowych A.M. i X.Y. zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 72 § 1 pkt 7a k.k. w zw. z art. 34 § 3 k.k., błąd w ustaleniach faktycznych, a także rażącą niewspółmierność orzeczonych kar jednostkowych i kary łącznej oraz orzeczonego zadośćuczynienia. W efekcie wniósł o rozwiązanie orzeczenia o karze łącznej, wymierzenie oskarżonemu kar pozbawienia wolności, w tym kary łącznej bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, orzeczenie zakazu zbliżania się oskarżonego do oskarżycielki posiłkowej X.Y. na odległość mniejszą niż 150 m bez jej wyraźnie wypowiedzianej zgody na okres 5 lat, podwyższenie zadośćuczynienia na rzecz oskarżycielki posiłkowej X.Y. do 10.000 zł oraz obciążenie oskarżonego kosztami postępowania.

Po rozpoznaniu powyższych apelacji, Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie wyrokiem z dnia 20 czerwca 2023 r., sygn. akt VI Ka 1317/21 uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie.

Na powyższy wyrok skargę w trybie art. 539a § 1 k.p.k. złożył prokurator Prokuratury Okręgowej Warszawa-Praga w Warszawie, pełnomocnik oskarżycielek posiłkowych A.M. i X.Y. oraz kurator małoletniej oskarżycielki posiłkowej Y.Y..

Oskarżyciel publiczny zarzucił rażącą obrazę prawa procesowego, tj. art. 437 § 2 k.p.k. poprzez błędne przyjęcie przez sąd odwoławczy, że naruszenia procesowe sądu pierwszej instancji wymagały przeprowadzenia przewodu sądowego na nowo w całości, co skutkowało uchyleniem wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie do ponownego rozpoznania, podczas gdy podnoszone uchybienia procesowe polegające w szczególności na niezbyt dokładnym przesłuchaniu trzech pokrzywdzonych oraz biegłych opiniujących czynności z udziałem pokrzywdzonych nie tylko mogły, ale także powinny być konwalidowane w drodze uzupełniającego przesłuchania pokrzywdzonych i biegłych, zaś czynność dołączenia i analizy dowodów zalegających w aktach procesu

rozwodowego stron jest klasyczną czynnością możliwą do przeprowadzenia przez sąd odwoławczy w toku uzupełniającego postępowania dowodowego.

Pełnomocnik oskarżycielek posiłkowych A.M. i X.Y. zaskarżonemu wyrokowi zarzucił rażące naruszenie art. 437 § 2 k.p.k., polegające na bezzasadnym uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu przedmiotowej sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania w wyniku oczywiście niesłusznego uznania, że sąd *in meriti* dopuścił się naruszeń prawa procesowego, co stało się rzekomą przyczyną konieczności przeprowadzenia w całości przewodu sądowego na nowo w sytuacji, gdy nie wystąpiła żadna z przesłanek przewidzianych w powyższym przepisie, gdyż ponowne przeprowadzenie postępowania przez sądem pierwszej instancji ma w istocie dotyczyć uzupełnienia postępowania dowodowego i rzekomej konieczności ponownej oceny przeprowadzonych w sprawie dowodów.

Natomiast kurator małoletniej pokrzywdzonej Y.Y. podniósł zarzut naruszenia art. 437 § 2 k.p.k., polegającego na uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu przedmiotowej sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania w wyniku niezasadnego uznania, że sąd *meriti* rażąco obraził art. 7 k.p.k. poprzez dokonanie jednostronnej oceny dowodów, a w tym zeznań świadków przesłuchiowanych w sprawie, co sprowadzało się do tego, iż ustalenie, na jakich w istocie faktach sąd *meriti* opierał swe orzeczenie stało się wysoce utrudnione, a wręcz niemożliwe, jak również, że analiza części motywacyjnej uchylonego wyroku dotycząca fragmentów faktycznych podstaw orzeczenia jest niezwykle ogólna oraz stanowi wyłącznie relację zeznań świadków, a nie faktycznych zachowań samego oskarżonego, których ten miał się dopuszczać, co skutkowało błędną konkluzją sądu odwoławczego o jedynej słuszności, jaką jest konieczność dołączenia do niniejszego postępowania akt sprawy rozwodowej toczącej się przed Sądem Okręgowym [...] w W. I Wydział Cywilny sygn. akt [...], co przyczyni się do obiektywnego wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych w niniejszej sprawie i niesłusznego wydania wyroku kasatoryjnego w sytuacji, gdy sąd pierwszej instancji wydał uchylone orzeczenie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, ocenionych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego.

W konsekwencji wszyscy skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skargi okazały się zasadne w zakresie, w jakim wskazywały na naruszenie art. 437 § 2 k.p.k., dlatego też doprowadziły do uchylenia wyroku kasatoryjnego i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że skargę od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania może wnieść, z zachowaniem *gravamen*, każda strona postępowania sądowego, a więc również ta, która nie zaskarżyła wyroku sądu pierwszej instancji (tak m.in. wyrok SN z dnia 11 lipca 2018 r., III KS 15/18, OSNKW 2018, nr 10, poz. 65). Wskazuje na to z jednej strony brzmienie art. 539a § 1 k.p.k., a z drugiej zaś brak recypowania do postępowania skargowego przepisu art. 520 § 2 k.p.k., który tego rodzaju ograniczenie wprowadza w odniesieniu do kasacji (*vide* art. 539f k.p.k.). Zatem w przedmiotowej sprawie jako dopuszczalną należało uznać skargę wywiedzioną przez kuratora małoletniej oskarżycielki posiłkowej Y.Y., mimo że strona ta nie zaskarżyła wyroku sądu pierwszej instancji. Jej interes prawny w złożeniu skargi nie budzi żadnych wątpliwości i wynika z charakteru rozstrzygnięcia, które sprowadza się do uchylenia wyroku skazującego oskarżonego za czyny popełnione na szkodę małoletniej pokrzywdzonej i zasądzającego m.in. na jej rzecz obowiązek naprawienia szkody.

Ponadto godzi się przypomnieć, że zgodnie z art. 539a § 3 k.p.k., ten nadzwyczajny środek zaskarżenia może być wniesiony wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 k.p.k. albo wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej wskazanej w art. 439 § 1 k.p.k. Oznacza to, że zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1 k.p.k., ograniczony jest wyłącznie do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego

(por. uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, nr 3, poz. 23). Natomiast niedopuszczalne jest, aby Sąd Najwyższy w trybie art. 539a k.p.k. badał merytorycznie prawidłowość przeprowadzonej kontroli odwoławczej w aspekcie uchybień podniesionych w apelacji, jak również zasadność uchybień stwierdzonych przez sąd drugiej instancji (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 12 stycznia 2022 r., IV KS 64/21, LEX nr 3287910; postanowienie SN z dnia 28 stycznia 2022 r., sygn. II KS 29/21, LEX nr 3314955, postanowienie SN z dnia 26 stycznia 2022 r., sygn. V KS 36/21, LEX nr 3324938). Tym samym całkowicie bezprzedmiotowa na obecnym etapie postępowania jest polemika pełnomocnika oskarżycielek posiłkowych A.M. i X.Y. oraz kuratora małoletniej oskarżycielki posiłkowej Y.Y.. z dokonaną przez sąd *ad quem* oceną dowodów, kompletnością materiału dowodowego, czy też stwierdzoną zasadnością oraz dopuszczalnością uzupełniającego przesłuchania pokrzywdzonych. Kwestie te są irrelewantne z punktu widzenia kontroli prowadzonej przez Sąd Najwyższy rozpoznający skargę, o której mowa w rozdziale 55a k.p.k.

Powyższe mankamenty skarg ww. stron postępowania nie pozbawiają ich oczywistej zasadności podniesionego pod adresem sądu odwoławczego naruszenia art. 437 § 2 k.p.k. To samo dotyczy skargi oskarżyciela publicznego, którego zarzut zasługiwał na uwzględnienie w całości. Zgodnie z art. 437 § 2 k.p.k., do którego w istocie odwołuje wskazany art. 539a § 3 k.p.k., uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. To na tej ostatniej przesłance organ *ad quem* zdaje się oparł swe rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie i przekazaniu sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, choć kwestia ta nie wybrzmiała w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w sposób kategoriyczny. Paradoksalnie odstąpienie przez sąd *ad quem* od sporządzenia uzasadnienia na formularzu UK2, które miało zagwarantować stronom prawo do rzetelnego procesu, znacznie utrudniło im poznanie motywów wydania orzeczenia kasatoryjnego. Niemniej jednak rację mają skarżący, że okoliczności wskazane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie mieściły się w zamkniętym katalogu przesłanek wskazanych w art. 437 § 2 k.p.k.

W uchwale z dnia 22 maja 2018 r. Sąd Najwyższy wskazał, że konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, o której mowa w art. 437 § 2 zdanie drugie *in fine* k.p.k., jako powód uchylenia przez sąd odwoławczy zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, zachodzi wówczas, gdy sąd *a quo* naruszył przepisy prawa procesowego, co skutkowało, w realiach sprawy, nierzetelnością prowadzonego postępowania sądowego, uzasadniającą potrzebę powtórzenia (przeprowadzenia na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji (zob. uchwała SN z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19, OSNKW 2019, nr 6, poz. 31). Z taką sytuacją w niniejszej sprawie nie mamy do czynienia. Z uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego wynika, że powodem wydania orzeczenia kasatoryjnego była konieczność pozyskania akt sprawy rozwodowej, a następnie ponownego przesłuchania „oskarżonego, świadków, jak i biegłych wydających w sprawie opinie”. Przy czym spośród świadków na obecnym etapie jako niezbędne jawi się w ocenie sądu *ad quem* przesłuchanie wyłącznie pokrzywdzonej A.M., natomiast kwestia ew. uzupełniającego przesłuchania świadków S.G., M.G., R.H. oraz pokrzywdzonej X.Y. i biegłych uzależniona jest jak się zdaje od ustaleń poczynionych w oparciu o analizę akt sprawy rozwodowej. Co więcej, sąd odwoławczy nie zakwestionował i nie nakazał powtarzania szeregu dowodów przeprowadzonych na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, a zwłaszcza zeznań świadków G.G., A.C., M.K., K.S., J.S., A.G., A.Ł., K.D., M.G.1., E.M., W.P., M.K.1., I.N., a także dowodów z dokumentów, w tym dokumentacji fotograficznej, tzw. niebieskiej karty, informacji ze [...] Ośrodka dla Osób Nietrzeźwych, informacji dotyczących interwencji, karty karnej i in. W takiej sytuacji nie ma żadnych racjonalnych argumentów przemawiających za koniecznością ich powtórzenia. Rację mają więc skarżący, że sąd odwoławczy dostrzegając konieczność przeprowadzenia tylko niektórych czynności składających się na przewód sądowy w pierwszej instancji, mógł i powinien je przeprowadzić samodzielnie na etapie postępowania odwoławczego.

Powodem uchylenia orzeczenia pierwszoinstancyjnego nie może być także wskazywana przez sąd *ad quem* konieczność ponownej oceny przeprowadzonych dowodów. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, tego rodzaju

okoliczność nie mieści się w kręgu podstaw wyroku kasatoryjnego (wyrok SN z dnia 9 grudnia 2016 r., IV KS 5/16, LEX nr 2165596; postanowienie SN z dnia 23 maja 2017 r., III KS 2/17, KZS 2017, Nr 9, poz. 36; wyrok SN z dnia 12 lipca 2017 r., III KS 4/17, LEX nr 2341782; wyrok SN z dnia 12 września 2017 r., III KS 7/17, LEX nr 2390685; wyrok SN z dnia 26 września 2018 r., IV KS 14/18, LEX nr 2580175; wyrok SN z dnia 1 lutego 2020 r., I KS 2/20, LEX nr 2777409; wyrok SN z dnia 21 maja 2020 r., IV KS 9/20, LEX nr 3213524). Nie ma przy tym znaczenia czy jedynie część czy też całość dowodów została oceniona nieprawidłowo (zob. wskazana wyżej uchwała SN z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19). Podobnie przeprowadzenia na nowo przewodu w całości nie uzasadniają błędne ustalenia faktyczne, czy nawet ich brak w wyroku sądu *a quo* (wyrok SN z dnia 20 września 2023 r., IV KS 27/23, LEX nr 3606935). Zauważyć bowiem należy, że sąd dokonuje ustaleń faktycznych na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, których ocena następuje na etapie wyrokowania. O ile więc dowody będące podstawą twierdzeń o faktach przeprowadzane są w toku przewodu sądowego, o tyle ich ocena, a konsekwencji również same fakty, ustalane są już po jego zamknięciu. Zatem nieprawidłowości w sferze oceny dowodów i ustaleń faktycznych nie dotyczą bezpośrednio przewodu sądowego, a co za tym idzie nie mogą uzasadniać jego powtórzenia w całości. Rację ma wprowadzić sąd odwoławczy, iż w warunkach określonych w art. 434 § 1 k.p.k. niedopuszczalne jest czynienie ustaleń faktycznych pogarszających sytuację oskarżonego, niemniej jednak okoliczność ta w żadnej mierze nie może skutkować uchyleniem zaskarżonego wyroku. Zgodnie z art. 443 k.p.k. zakaz *reformationis in peius* obowiązuje bowiem również w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, a zatem wydawanie w takiej sytuacji przez sąd odwoławczy wyroku kasatoryjnego nie tylko nie mieści się w katalogu przesłanek wskazanych w art. 437 § 2 k.p.k., lecz także jest niecelowe. W tym kontekście należy również zauważyć, że zgodnie z art. 455a k.p.k. nie można uchylić wyroku z tego powodu, że jego uzasadnienie nie spełnia wymogów określonych w art. 424 k.p.k. W pełni podzielić należy pogląd prezentowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zgodnie z którym płynący z art. 455a k.p.k. zakaz wydawania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym winien być odczytywany w ten sposób, że nakłada on na organ drugiej instancji dodatkowe obowiązki w przypadku, gdy pisemne motywy wyroku sądu pierwszej

instancji nie czynią zadość wymaganiom określonym w przywołanym wyżej przepisie. W takim przypadku sąd drugiej instancji zobowiązany jest w uzasadnieniu swojego orzeczenia zamieścić te elementy, których część motywacyjna zaskarżonego wyroku, mimo wyraźnego ustawowego obowiązku, nie zawierała. Pisemne motywy wyroku sądu odwoławczego muszą być bowiem sporządzone tak, aby umożliwiały realną ocenę, czy rozstrzygnięcia (oraz sposób procedowania, który do ich wydania doprowadził) obu orzekających w danej sprawie sądów, nie były dotknięte dowolnością, czy wręcz arbitralnością. Jeśli zatem uzasadnienie decyzji procesowej sądu pierwszej instancji, z uwagi na zaistniałe w nim braki i wadliwości, uniemożliwia dokonanie takowej oceny, sąd odwoławczy staje przed koniecznością ich uzupełnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2018 r., II KK 114/18, LEX nr 2603598). Konwalidacja wskazanych niedostatków może być także dokonana z wykorzystaniem instytucji wskazanej w art. 449a § 1 k.p.k. (zob. wyrok SN z dnia 14 grudnia 2022 r., IV KS 39/22, LEX nr 3537656). Co więcej, w judykaturze podkreśla się, że nie tylko niedostatki uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji, lecz także jego brak nie stanowi podstawy do przeprowadzenia na nowo przewodu w całości przed sądem pierwszej instancji i nie może być podstawą do uchylenia przez sąd odwoławczy zaskarżonego apelacją wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (*vide* wyrok SN z dnia 4 września 2019 r., IV KS 39/19, OSNKW 2019, nr 10, poz. 59; postanowienie SN z dnia 12 lipca 2023 r., I KZP 2/23, LEX nr 3582644).

W ocenie Sądu Najwyższego przeprowadzenie własnego postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy czy też odmienna ocena dowodów dokonana na tym etapie postępowania nie będzie naruszała standardu dwuinstancyjności postępowania sądowego. Zasada wyrażona w art. 176 Konstytucji RP wymaga od ustawodawcy takiego ukształtowania postępowania sądowego, które zapewni dostęp do drugiej instancji (przyznanie stronom środków zaskarżenia), powierzenie rozpoznania sprawy w drugiej instancji sądowi wyższego szczebla oraz odpowiednie ukształtowanie procedury przed sądem drugiej instancji tak, aby sąd ten mógł wszechstronnie zbadać rozpoznawaną sprawę i wydać rozstrzygnięcie merytoryczne (zob. wyrok TK z dnia 12 września 2006 r., SK 21/05, OTK-A 2006, nr 8, poz. 103; wyrok TK z dnia 22 października 2013 r., SK 14/13, OTK-A 2013, nr 7, poz. 100;

wyrok TK z dnia 13 lipca 2009 r., SK 46/08, OTK-A 2009, nr 7, poz. 109). Zasada dwuinstancyjności nie może być zatem rozumiana jako gwarancja rozważenia i oceny każdego przeprowadzonego dowodu przez każdą z dwóch instancji. Co więcej, dokonywanie ustaleń czy oceny dowodów po raz pierwszy na etapie sądu drugiej instancji nie czyni takiego orzeczenia pierwszoinstancyjnym (*vide* wyrok TK z dnia 30 października 2012 r., SK 20/11, OTK-A 2012, z. 9, poz. 110).

Jedynie na marginesie zauważyć należy, że sąd *ad quem* zdaje się krytycznie odnosić do aktualnego modelu postępowania odwoławczego, albowiem wskazuje, że obowiązek prowadzenia własnego postępowania dowodowego negatywnie przekłada się na długotrwałość postępowania drugoinstancyjnego. Nie można jednak zapominać, że celem zmian zapoczątkowanych ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r., poz. 1247), w tym art. 437 § 2 k.p.k. i art. 452 § 1 i 2 k.p.k. było skrócenie czasu trwania postępowania karnego rozumianego „całościowo”, a nie „etapowo” (zob. uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy kodeks karny i niektórych innych ustaw, druk nr 870), czemu niewątpliwie służy m.in. poszerzenie dopuszczalności prowadzenia postępowania dowodowego przed sądem odwoławczym i ograniczenie możliwości wydawania w drugiej instancji orzeczeń kasatoryjnych.

Reasumując, uchylenie wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie i przekazanie temu sądowi sprawy do ponownego rozpoznania było nieuzasadnione, albowiem wskazane przez sąd odwoławczy przyczyny wydania wyroku kasatoryjnego nie mieściły się w katalogu określonym w art. 437 zd. drugie k.p.k., w tym nie uzasadniały przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości.

Przy ponownym badaniu sprawy organ *ad quem*, kierując się wskazaniem Sądu Najwyższego, dokona pełnej i rzetelnej kontroli podniesionych w apelacji zarzutów, przeprowadzając – w razie zaktualizowania się takiej konieczności – uzupełniające postępowanie dowodowe. Następnie wyda orzeczenie bacząc, aby ponownie nie naruszyć art. 437 § 2 k.p.k.

Kierując się powyższą argumentacją, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku. O zwrocie oskarżycielkom posiłkowym A.M. i X.Y. opłat od

skargi orzeczono na podstawie art. 527 § 4 k.p.k. w zw. z art. 539f k.p.k. Z kolei koszty procesu zgodnie z art. 626 § 1 k.p.k. zostaną rozliczone w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

(P.B.)

[a!]